

## Kỹ năng dẫn chương trình hội thoại truyền hình

TS. NGUYỄN NGÀ HUYỀN

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: ngahuyenforever@gmail.com

Nhận ngày 11 tháng 1 năm 2023; chấp nhận đăng tháng 9 năm 2023.

**Tóm tắt:** Hiện nay, hội thoại truyền hình vẫn là một trong những dạng chương trình phổ biến trên sóng truyền hình, kể cả trên thế giới cũng như ở Việt Nam. Những chương trình trò chuyện đêm muộn hoặc hội thoại mang tính giải trí như *The Tonight Show with Jimmy Fallon* (của đài NBC, Mỹ) vẫn là một trong những chương trình thu hút khán giả. Trong bối cảnh thông tin cạnh tranh như hiện nay, việc lắng nghe một hội thoại dài từ 15 đến 30 phút trên sóng truyền hình là một thách thức với công chúng. Nó đòi hỏi những người thực hiện hội thoại, đặc biệt là người dẫn chương trình, phải có những kỹ năng đặc thù để khiến chương trình hấp dẫn.

**Từ khóa:** dẫn chương trình, hội thoại truyền hình, tọa đàm truyền hình, kỹ năng dẫn chương trình.

**Abstract:** Currently, television talk shows remain one of the popular program formats on television, both worldwide and in Vietnam. Late-night talk shows or entertainment-oriented talk shows like "*The Tonight Show with Jimmy Fallon*" (on NBC, USA) are still among the programs that attract viewers. In the current competitive information landscape, watching a 15 to 30-minute talk on television is a challenge for the audience. It requires the hosts and participants, especially the show hosts, to have specific skills to make the program engaging.

**Keywords:** hosting TV programs, television dialogues, television talk shows, hosting skills.

Chương trình hội thoại truyền hình là chương trình có hình thức trò chuyện, với sự tham gia của ít nhất hai đối tượng là người dẫn chương trình và khách mời. Họ trao đổi, bàn luận, hỏi - đáp xung quanh một sự kiện, câu chuyện, vấn đề cụ thể nào đó nhằm làm sáng tỏ sự kiện, câu chuyện, vấn đề đó. Về tính chất và mục đích, có thể chia thành hai loại chương trình hội thoại: *chính luận* và *giải trí*. Nhưng dù là loại nào thì chương trình vẫn đảm bảo việc làm sáng tỏ nội dung chủ đề thông qua hình thức trò chuyện, hỏi đáp giữa người dẫn chương trình và khách mời. Với nội hàm đó, chương trình hội thoại truyền hình cũng có thể được gọi với các tên gọi như: tọa đàm truyền hình, đàm thoại truyền hình, đối thoại truyền hình.

Riêng với phỏng vấn truyền hình, tuy có điểm trùng hợp ở khía cạnh hỏi - đáp, nhưng hội thoại truyền hình có điểm khác biệt ở khía cạnh trao

đổi, bàn luận, trò chuyện. Một tác phẩm phỏng vấn truyền hình có thể được phát trong một bản tin thời sự và nội dung thì đi thẳng vào các câu hỏi. Nhưng một hội thoại thường đòi hỏi phải có mở đầu, diễn biến và kết thúc với những lời dẫn chương trình có nội dung dẫn dắt, kết nối, đầu tư hơn, và thường là một tác phẩm độc lập như một chương trình.

Một số đài, kênh truyền hình sử dụng thuật ngữ nước ngoài là *talkshow* để nói về chương trình hội thoại. Tuy nhiên, xét theo bản chất thì talkshow ở nước ngoài còn khá nhiều điểm khác biệt với chương trình hội thoại ở Việt Nam. Do đó, thuật ngữ này chưa được coi là một thuật ngữ chuyên ngành được sử dụng chính thức.

Hiểu một cách khái quát nhất, dẫn chương trình truyền hình là công việc của người dẫn chương trình hoạt động trong lĩnh vực truyền

hình. Công việc đó là giới thiệu, dẫn dắt khán giả trong chương trình truyền hình mà người dẫn chịu trách nhiệm. Hình thức dẫn chương trình truyền hình khá đa dạng: *dẫn chương trình tin tức (bản tin thời sự), dẫn hội thoại, dẫn chương trình giải trí, dẫn hiện trường* v.v. Đi theo các hình thức dẫn chương trình truyền hình khác nhau đó là những đòi hỏi mang tính đặc thù của chương trình đối với người dẫn.

Theo đó, dẫn chương trình hội thoại là công việc của người dẫn chương trình hội thoại, trong đó người dẫn chương trình giới thiệu, dẫn dắt khán giả trong cuộc hội thoại với các nhân vật/khách mời trong chương trình. Kỹ năng dẫn của người dẫn chương trình hội thoại sẽ được thể hiện ở khả năng giới thiệu, dẫn dắt, đặt câu hỏi, trao đổi, bàn luận của họ. Dưới đây là một số kỹ năng cụ thể:

### 1. Thu hút công chúng ngay từ đầu

Những câu dẫn đầu tiên của chương trình hội thoại có trọng trách thu hút ngay sự chú ý của công chúng vào chương trình. Nó sẽ quyết định đến việc công chúng có xem tiếp trong mấy chục phút sắp tới không, hay sẽ chuyển kênh hoặc tắt ti-vi. Muốn vậy, người dẫn chương trình (NDCT) cần làm nổi bật lên ý nghĩa, tầm quan trọng, sự cần thiết của chủ đề chương trình đối với khán giả, cho thấy ý nghĩa quan trọng của nó đối với họ, từ đó thu hút khán giả lắng nghe. Người dẫn cũng cần phải giới thiệu vào khách mời một cách đầy đủ và ấn tượng, vừa cho thấy mối liên quan giữa khách mời với chủ đề, vừa cho thấy sự cần thiết phải lắng nghe ý kiến, quan điểm của khách mời. Đồng thời, NDCT cũng phải thể hiện được lời dẫn một cách sáng rõ, biểu cảm, mạch lạc, thú vị.

Ví dụ, lời dẫn mở đầu chương trình *Sự kiện và Bình luận* (chủ đề *Chống dịch như chống giặc*, phát sóng ngày 01/02/2020 trên VTV1) đã đáp ứng được yêu cầu trên khi nêu lên được điều mà ai cũng quan tâm tại thời điểm đó, đồng thời có dẫn chứng, ví dụ về những mâu thuẫn, vấn đề đáng quan tâm, cụ thể như sau:

□Xin kính chào quý khán giả. Vào lúc này thì mọi mối quan tâm của người dân đều tập trung vào dịch viêm đường hô hấp cấp do chủng mới của virus Corona gây ra. Tại Việt Nam thì sau khi thông tin có thêm 3 bệnh nhân người Việt dương tính với chủng virus này được công bố, nỗi lo lắng bao trùm lên gương mặt của nhiều người dân. Những chiếc khẩu trang liên tục tăng giá vẫn không đủ để đáp ứng nhu cầu của người mua, và nước sát khuẩn cháy hàng ở nhiều hiệu thuốc tại Hà Nội. Tin giả thì lan truyền trên mạng xã hội khiến không ít người hoang mang. Vậy tình hình thực tế hiện nay như thế nào, và người Việt Nam sẽ ứng phó ra sao để kiểm soát dịch và làm gì trong trường hợp dịch bùng phát, chúng ta sẽ đi tìm câu trả lời ngay bây giờ với sự tham gia của 2 vị khách mời: PGS. TS. Trần Đắc Phu - Nguyên Cục trưởng Cục Y tế dự phòng, chuyên gia cao cấp của Trung tâm Đáp ứng khẩn cấp sự kiện y tế công cộng Việt Nam thuộc Bộ Y tế, và ông cũng đồng thời đã có rất nhiều kinh nghiệm trong việc ứng phó với các dịch bệnh khác ở Việt Nam trước đây. Và bác sĩ Đỗ Hồng Hiên, là chuyên gia dịch tễ học của Tổ chức Y tế Thế giới WHO tại Việt Nam □ □

NDCT phải tìm được một □lối vào□chương trình sao cho không chỉ phù hợp với nội dung của chương trình mà còn phải tạo sự hấp dẫn để thu hút sự chú ý, quan tâm của người xem và cả sự quan tâm của chính các vị khách mời tham gia trao đổi về chủ đề đó. Có như vậy mới tạo được sự hứng thú cho chương trình hội thoại.

### 2. Kiểm soát, làm chủ nội dung hội thoại

Nội dung chương trình có thể được coi là hồn cốt của mỗi chương trình. Với chương trình hội thoại, NDCT không chỉ giữ vai trò đơn thuần là người dẫn dắt, kết nối, mà hơn thế, họ còn là những người trực tiếp tạo nên nội dung của chương trình nhờ phần hội thoại giữa họ và khách mời. Vì thế, NDCT phải luôn luôn làm chủ được cuộc trò chuyện.

Ngoài việc dẫn dắt, hỏi chuyện khách mời

thì người dẫn chương trình còn cần biết cách phân tích, trao đổi, thậm chí tranh luận với khách mời. Nhưng họ không được phép cuốn theo câu chuyện của khách mời mà quên đi nội dung chính mình cần hỏi là gì. Họ phải luôn tỉnh táo để quan sát nội dung chương trình xem những điểm cần làm rõ đã rõ chưa, cần nhấn mạnh nội dung nào, để từ đó có thể hỏi thêm khách mời hoặc tự mình đưa ra bình luận. Đây là một yêu cầu không thể thiếu đối với NDCT hội thoại. Nội dung của chương trình hay hay dở, đơn điệu hay có kịch tính, cao trào, phụ thuộc rất nhiều vào khả năng làm chủ nội dung, cách xác định mục tiêu và triển khai chương trình của người dẫn.

Biết cách phỏng vấn cũng là một yếu tố quan trọng trong việc dẫn chương trình dạng hội thoại. NDCT phải biết cách hỏi sao cho khách mời trả lời đúng vào trọng tâm câu hỏi. Họ cần nhạy cảm để nhìn ra được nội dung cần làm rõ, cần nhấn mạnh trong câu trả lời của khách mời. Để làm được điều này, ngoài việc có kiến thức, người dẫn chương trình luôn phải đặt mình vào vị trí của khán giả để có thể đặt ra những thắc mắc đúng lúc, đúng chỗ.

Một cuộc hội thoại sẽ đi đúng hướng khi NDCT biết cách làm chủ, kiểm soát nội dung, không để cho một thành viên nào trả lời xa chủ đề. Nếu họ lan man như vậy thì người dẫn phải khéo léo dẫn dắt họ lại với chủ đề chính của chương trình. Ví dụ, khi NDCT hỏi về nguyên nhân gây ra một vấn đề nào đó, thì khách mời lại trả lời lan man về thực trạng của vấn đề đó. Khi thấy khách mời lạc đề và không trả lời vào câu hỏi, NDCT có thể dẫn dắt, *“kéo” khách mời trở lại câu hỏi* một cách khéo léo như sau:

- Ông/Bà vừa nói rằng, điều gì là nguyên nhân gây ra thực trạng mà ông/bà vừa nói?

- Rõ ràng đây là một thực trạng đáng quan tâm. Và chắc hẳn là mọi người cũng quan tâm đến nguyên nhân của nó. Vậy đó là gì, theo ông/bà?

Hoặc với trường hợp khách mời trả lời vào câu hỏi, nhưng câu trả lời lại chung chung và không cụ thể, NDCT cần phải *đưa ra thêm câu hỏi để làm rõ*. Ví dụ như:

- Ông/Bà vừa nói rằng Quốc hội cũng có liên đới trong vấn đề này. Vậy sự liên đới đó cụ thể là gì, thưa ông/bà?

- Tôi rất đồng tình rằng đối với vấn đề này thì trách nhiệm lớn nhất thuộc về chính quyền xã A. Vậy cụ thể, đối với người đứng đầu chính quyền xã đó là Chủ tịch xã, thì phải chịu trách nhiệm gì, theo ông/bà?

Để có thể làm được điều này, có thêm một kỹ năng khác mà NDCT hội thoại cần lưu tâm, đó là *nghe thuật ngắt lời* khách mời. Thông thường, NDCT sẽ chọn thời điểm mà khách mời dừng lại lấy hơi để chen vào và ngắt lời họ. Cũng có khi, NDCT cần ra dấu hiệu muốn nói gì đó, để khách mời để ý và dừng phần trình bày của mình lại. Hoặc NDCT cũng có thể lắng nghe tập trung và *“bắt”* vào đúng từ hoặc cụm từ quan trọng mà khách mời vừa nói để nổi bật ý câu hỏi của mình.

Việc ngắt lời, chen ngang một ai đó khi họ đang nói không phải là một hành động được khuyến khích, vì nó khiến người đang nói có cảm giác không được tôn trọng. Tuy nhiên, trong bối cảnh chương trình truyền hình, khung thời lượng phát sóng mỗi chương trình đều có hạn, việc ngắt lời khách mời để điều hướng họ về nội dung chính của chương trình là một việc làm được chấp nhận. Nói như vậy không có nghĩa là NDCT được áp dụng việc này tùy tiện, mà cần phải để ý đến thái độ của khách mời và phải thật khéo léo khi đưa ra câu hỏi để khách mời cảm thấy sự ngắt lời đó là vì họ đang đi lạc đề chứ không phải vì thiếu tôn trọng.

Sau mỗi phần nội dung chính trong hội thoại, người dẫn có thể dừng lại, tóm tắt, nhấn mạnh những điểm quan trọng của cuộc trao đổi. Người dẫn cũng phải luôn giữ sự công bằng, khách quan. Trong khi trao đổi, người dẫn

không nên nêu quan điểm riêng có tính chất cá nhân của mình như các thành viên khác. Người dẫn có thể so sánh những ý kiến khác nhau và kích thích các thành viên thảo luận với người khác và bảo vệ ý kiến của mình.

### 3. Xử lý tình huống từ khách mời

Tình huống ngoài dự kiến có thể đến từ bất cứ đâu, từ các thiết bị kỹ thuật như micro trực trực, máy quay hết pin, đường truyền không ổn định cho đến các yếu tố về con người như các bộ phận đầu mối không hiểu ý nhau, khách mời không đến theo lịch hẹn v.v.

Đối với chương trình hội thoại truyền hình, do nội dung chương trình được tạo nên chủ yếu bởi phần trò chuyện trao đổi giữa NDCT và khách mời, nên những tình huống từ phía khách mời là điển hình hơn so với những chương trình dạng khác. Vì vậy, NDCT cũng cần lường trước một số tình huống có thể xảy ra từ phía khách mời và chuẩn bị trước một số cách ứng phó, xử lý phù hợp.

Nếu chương trình có hai khách mời và họ mâu thuẫn nhau về quan điểm, và tranh luận trở nên gay gắt, mất bình tĩnh, NDCT cần bình tĩnh sử dụng lý lẽ, lập luận một cách sắc sảo và nhẹ nhàng để hoà giải họ và làm không khí cuộc thảo luận bình thường trở lại. Nếu trong trường hợp khách mời có thái độ phản ứng với câu hỏi của NDCT, thì NDCT có thể bình tĩnh đưa ra lập luận cho việc đặt câu hỏi và thể hiện sự tự tin hoàn toàn vào bản thân mình cũng như sự tôn trọng dành cho khách mời.

Một tình huống khác từ phía khách mời, tuy hiếm khi xảy ra nhưng cũng không phải là không bao giờ xuất hiện, đó là khách mời cố tình không trả lời vào câu hỏi của NDCT. Điều này đặc biệt diễn ra ở các chương trình có chủ đề nhạy cảm và khách mời tham gia có liên quan trực tiếp đến chủ đề đó. Ở các chương trình hội thoại Việt Nam chúng ta ít thấy có tình huống này diễn ra, nhưng truyền hình phương Tây thì xuất hiện khá nhiều. Với tình huống như vậy, khi đã quyết định hỏi

câu hỏi đó, thì NDCT cũng cần kiên định với việc lấy được câu trả lời từ khách mời. Nếu khách mời lảng tránh câu hỏi, NDCT cần kiên trì hỏi lại và hỏi thẳng thắn, thậm chí biểu lộ thái độ kiên quyết với khách mời, nhưng luôn phải tôn trọng họ. Còn trong trường hợp khách mời nhất quyết không trả lời, thì NDCT có thể bình luận với thái độ tôn trọng và khéo léo như:

- □Tuy ông/bà không trả lời vào câu hỏi của tôi nhưng đó cũng chính là một cách trả lời. □
- □Hy vọng sẽ nhận được câu trả lời của ông/bà vào một dịp khác. □

Bên cạnh đó, tình huống phát sinh từ khách mời còn có thể là những điều như: khách mời nói chuyện với nhau trong khi khách mời khác đang trả lời (trong trường hợp có ba khách mời trở lên), khách mời tạo ra tiếng ồn khi đang ghi hình, micro của khách mời không hoạt động v.v. Nói tóm lại, dù xuất hiện tình huống nào từ phía khách mời đi nữa, thì NDCT cũng cần bình tĩnh để xử lý, trên cơ sở tôn trọng các khách mời trong chương trình, tôn trọng khán giả, và bảo vệ được thương hiệu, bảo đảm được chất lượng của chương trình.

### 4. Kiểm soát không gian diễn ra hội thoại

Người dẫn biết làm chủ không gian là người hiểu được vị thế của mình và của khách mời trong cuộc trò chuyện, giữ được thế cân bằng và luôn chủ động trong mọi tình huống. Cho dù khách mời là người có chức vụ cao như một vị bộ trưởng, thứ trưởng hay khách mời là người nông dân quanh năm chân lấm tay bùn, thì người dẫn vẫn giữ được không khí trao đổi thoải mái, cởi mở và cân bằng.

Để làm chủ không gian, trong quá trình thực hiện một chương trình hội thoại trong trường quay, NDCT với tư cách là người chủ trì hội thoại, cần chú ý vị trí ngồi của các thành viên tham gia. Mọi người tham gia cuộc hội thoại đều phải ngồi ở những vị trí sao cho luôn luôn nhìn rõ mặt nhau để tiện theo dõi ý kiến phát biểu của nhau. Vị trí của người dẫn phải ở đâu thì tùy vào

sự quy định của chương trình, nhưng phải đảm bảo việc bao quát không gian và thực hiện sự tương tác với khách mời và khán giả nếu có.

Trong quá trình thực hiện cuộc trò chuyện, người dẫn chương trình phải tìm cách làm sao cho mọi người đều chú ý lắng nghe khi người khác nói. Khi cuộc trao đổi có dấu hiệu trở nên buồn tẻ, NDCT phải ngay lập tức thúc đẩy tốc độ cuộc tranh luận tăng lên, lôi cuốn người xem. Ví dụ, người dẫn có thể làm thế thông qua việc đưa ra một câu hỏi gây chú ý hoặc thậm chí gây tranh cãi về nội dung, hoặc bình luận một câu hài hước, phù hợp.

NDCT hội thoại phải xác định rõ nhiệm vụ của mình là bảo đảm tính mục đích, tính đa dạng, sinh động, tạo cơ hội cho tất cả các thành viên sao cho cân đối, không để một người nói quá dài hoặc có người không được nói. Việc kiểm soát không gian còn thể hiện ở việc điều hòa luân phiên lượt trả lời giữa các khách mời. Trong một chương trình trao đổi thường sẽ có thể có nhân vật trung tâm hơn các nhân vật khác. Tuy nhiên không phải vì thế mà hầu hết các câu hỏi đều dành cho nhân vật trung tâm ấy khiến những đối tượng khác có cảm giác hụt hẫng, bị bỏ rơi thậm chí rời khỏi phòng thu vì cảm giác thiếu sự tôn trọng.

### 5. Kiểm soát thời gian

Trong một chương trình truyền hình hội thoại như phỏng vấn, tọa đàm, đặc biệt là khi chương trình phát sóng trực tiếp, không cho phép bị "cháy sóng" (tức là diễn ra nhanh hơn hay chậm hơn so với thời lượng quy định của chương trình, dẫn đến dễ trống sóng quá dài hay lấn sang thời lượng của một chương trình khác), người dẫn phải luôn ý thức được thời gian, phải ước lượng được khoảng thời gian dành cho từng câu hỏi, từng khách mời, từng phần nội dung. Nếu không chú ý đến thời gian, sẽ dễ dẫn đến tình trạng người nói ít, người nói nhiều, không giải quyết thỏa đáng vấn đề hoặc chưa đi hết thông tin khi thời gian đã hết. Do vậy, cảm giác về thời gian của người dẫn rất quan trọng.

Trong chương trình tọa đàm với sự tham gia trao đổi ý kiến của nhiều người, việc kiểm soát thời gian chương trình càng khó khăn hơn đối với NDCT. Vì vậy, để kiểm soát được thời gian của chương trình, người dẫn buộc phải tập trung chú ý, chủ động khơi gợi vấn đề, hỏi và lắng nghe, ngắt lịch sự câu trả lời quá dài của khách mời sao cho phần nội dung hoàn thành đúng với thời gian dự kiến của mình. Chiếc đồng hồ là một vật rất cần thiết trong trường quay và phòng thu để giúp NDCT thực hiện tốt việc kiểm soát thời gian. Ngoài ra, để có một chương trình đảm bảo đúng thời lượng, thời gian của chương trình, NDCT cần thiết phải có sự trao đổi và nhất trí trước với những người tham gia để có được sự hợp tác, giúp đỡ từ họ.

Người dẫn phải có cảm giác về thời gian bởi sẽ không có một cuộc trao đổi thành công nếu chương trình diễn ra trong 30 phút mà đến phút thứ 20, các khách mời vẫn chưa bàn xong về thực trạng của vấn đề và ở phía sau còn phải bàn tới các nguyên nhân và giải pháp.

Có thể thấy, thành công của chương trình hội thoại truyền hình phụ thuộc nhiều vào kỹ năng dẫn chương trình của người dẫn. Vì vậy, đối với nhiều chương trình hội thoại, yêu cầu đặc thù đối với năng lực, phẩm chất của người dẫn chương trình là điều được đặt lên hàng đầu trong điều kiện để thực hiện chương trình. Các nhà đầu tư và nhà sản xuất chương trình hội thoại truyền hình, khi hiểu được điều này và tìm được NDCT phù hợp, sẽ tạo cơ hội tăng lượt xem và doanh thu cho chương trình./

### TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đinh Thị Thu Hằng (2015), *Dẫn chương trình phát thanh truyền hình*, Nhà xuất bản Lý luận chính trị, Hà Nội.
2. Larry King (2009), *Bí quyết giao tiếp*, Nxb. Phụ nữ.
3. Nguyễn Thế Kỳ (2011), *Nói năng, giao tiếp trên đài truyền hình*, Nxb. Đại học quốc gia, Hà Nội.
4. Raymond de Saint Laurent (1998), *Nghệ thuật nói trước công chúng*, Nhà xuất bản Văn hóa Thông tin, Hà Nội (tài liệu dịch).
5. X.A.Muratop (2004), *Giao tiếp trên truyền hình trước ống kính và sau ống kính camera*, Nxb. Thông tấn, Hà Nội.